

Advies

Masterplan Hervorming Secundair Onderwijs

Brussel, 14 oktober 2013

Adviesvraag: Masterplan Hervorming Secundair Onderwijs
Adviesvrager: Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel
Ontvangst adviesvraag: 13 juni 2013
Adviestermijn: 90 dagen
Decretale opdracht: overlegfunctie

Bekrachtiging raad: 6 november 2013

De heer Pascal Smet
Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en
Brussel
Koning Albert II Laan 15

1210 Brussel

contactpersoon
Mieke Valcke
mvalcke@serv.be
02/20 90 117

ons kenmerk
SERV_BR_20131014_hervormingsecundaironderwijs_mvit

Brussel
14 oktober 2013

Masterplan Hervorming Secundair Onderwijs

Mijnheer de minister,

De SERV heeft uw adviesvraag m.b.t. het masterplan voor de hervorming van het secundair onderwijs goed ontvangen en bezorgt u hierbij het advies van de raad.

De meerwaarde van het masterplan is dat het 1) de krachtlijnen voor een hervorming van het secundair onderwijs, waar in zekere mate een consensus over is, bundelt en 2) de veranderingen die in de pijplijn zitten aan elkaar smeedt tot één geheel. Het masterplan biedt een goed overzicht van de verbeterpunten voor het Vlaamse onderwijs en formuleert ambitieuze doelstellingen. Deze sporen met de prioritaire doelstellingen van de hervorming voor de raad.

De raad stelt echter vast dat een aantal ambities worden teruggeschroefd en dat essentiële zaken worden doorgeschoven naar de lange termijn. De raad is absoluut vragende partij voor een grondige hervorming van het secundair onderwijs, op een zo korte mogelijke termijn maar met inspraak van en draagvlak bij leerkrachten en schooldirecties, ouders en leerlingen. Dat een dergelijke hervorming zorgt voor maatschappelijke commotie is begrijpelijk en zelfs wenselijk: onderwijs raakt iedereen. De hervorming mag echter niet stilvallen.

De raad wenst dan ook dat er verder werk wordt gemaakt van de hervorming van het secundair onderwijs met de krachtlijnen in het masterplan als basis.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Ann Vermorgen
voorzitter

Inhoud

Krachtlijnen van het advies	5
1. Situering.....	7
2. Inhoud van het Masterplan.....	7
2.1. Sterktes en verbeterpunten	7
2.2. Doelstellingen	8
2.3. Maatregelen.....	8
3. Algemene appreciatie voor het masterplan	9
3.1. Plan biedt goed overzicht	9
3.2. Ambities teruggeschroefd.....	9
3.3. Hervorming op de lange baan	10
4. Reactie op de krachtlijnen per thema	10
4.1. Inhoudelijke aanpak	10
4.2. Structuur	11
4.3. Aansluiting onderwijs arbeidsmarkt	13
4.4. Attestering.....	13
4.5. Leerlingbegeleiding en zorg voor leerlingen	13
5. Conclusies	14

Krachtlijnen van het advies

Zie ook deel 5. Conclusies

Het masterplan bevat **sterktes en verbeterpunten** van het Vlaamse onderwijs. Elk van de verbeterpunten zijn gekend en voor de sociale partners belangrijk. De raad citeert enkele **prioritair aan te pakken zaken** zoals het aantal leerlingen die ongekwalificeerd uitstroomt, het aantal zittenblijvers, de impact van de sociaal-economische omstandigheden op schoolkeuze en schoolse prestaties, de hardnekkige hiërarchie in maatschappelijke appreciatie voor de onderwijsvormen, ...

Het masterplan formuleert vijf doelstellingen voor het secundair onderwijs en 23 doelstellingen bij de hervorming ervan. De verwachtingen die de raad formuleerde in het advies bij de Oriëntatienota "*Mensen doen schitteren*" zijn terug te vinden in de doelstellingen die het masterplan vooropstelt.

De meerwaarde van het masterplan is dat dat het de **krachtlijnen voor de hervorming bundelt en voorziene aanpassingen aan elkaar smeedt tot één geheel**. De raad stelt wel vast dat een **aantal belangrijke ambities teruggeschroefd** zijn, bijvoorbeeld de oriënterende functie van een brede eerste graad. Essentiële zaken, bijvoorbeeld **de invoering van de matrix, worden doorgeschoven naar de lange termijn**.

Positief is de aandacht voor het basis- en hoger onderwijs. Door de aandacht voor de overgang tussen het basis, secundair en hoger onderwijs komt het idee van **denken in leer(loopbaan)trajecten** sterker op de voorgrond, met behoud van de eigen finaliteit van elk onderwijsniveau.

Ook positief is de aandacht voor het meer competentiegericht onderwijs. De aandacht voor wetenschap en techniek en sociale en burgerschapscompetenties zorgt ervoor dat jongeren beschikken over **een evenwichtige set van competenties om volwaardig te participeren aan de maatschappij en het beroepsleven**.

Het masterplan verwijst naar het onderwijsdecreet XXIII dat verplichte leerlingenstages voorziet in de 3de graad BSO en TSO (minimum 18 halve dagen). Dat is een aardige stap vooruit in vergelijking met de situatie vandaag. De Vlaamse Regering moet echter de datum van de inwerkingtreding van deze paragraaf nog vastleggen en die kan verschillen naargelang de onderwijsvorm, het studiegebied of het structuuronderdeel. Ook de mogelijkheid dat scholen geen of onvoldoende stageplaatsen zullen vinden, wordt voorzien. **Veralgemeende verplichte stages op korte termijn zijn dus nog geen feit**.

Het masterplan besteedt **te weinig aandacht aan het stelsel van Leren en Werken**. De achterliggende idee is dat wanneer het werkplekleren doorgetrokken wordt, er in principe geen DBSO (deeltijds beroepssecundair onderwijs) meer voorzien moet worden. De raad wenst alle opties te overwegen die van Leren en Werken een aantrekkelijker stelsel maken; voor de raad is er echter een groot onderscheid in de omvang en de aard van het werkplekleren in het BSO enerzijds en in het DBSO en de Leertijd anderzijds.

De matrix is maar één onderdeel van het masterplan, maar de raad beschouwt dit toch als het "**koninginnenstuk**", **potentieel het meest vernieuwende en ingrijpende**

aspect van de hervorming. Veel andere maatregelen zaten al in de pijplijn of kunnen ook met behoud van het huidige onderwijslandschap ingevoerd worden. Of de matrix voldoende zal bijdragen tot het wegwerken van de beschotten tussen ASO, BSO en TSO blijft echter onvoldoende gegarandeerd. Veel zal afhangen van de toepassing ervan in het onderwijsaanbod van en door de scholen. **De raad is voorstander van een veralgemening van de domeinscholen**, die evenwichtig en toegankelijk zijn uitgebouwd. In een domeinschool groeien jongeren samen op en dat is goed voor de samenleving.

In het masterplan komt ook het **permanent en gestructureerd overleg tussen onderwijs en arbeidsmarkt** over afstemming en aansluiting van het studieaanbod met de arbeidsmarkt aan bod. Uiteraard juicht de raad dit toe. Alleen bevat het masterplan weinig of geen informatie over de concrete aanpak. De raad stelt dat de sectorale sociale partners volwaardig betrokken moeten worden.

Zittenblijven is een sterke voorspeller van de ongekwalificeerde uitstroom. De raad vraagt vergelijkend onderzoek over de terugdringing van het zittenblijven, zoals dit succesvol is gebeurd in meerdere Europese landen. **De raad schuift het A-attest met verplichte remediëring naar voren als alternatief voor het C-attest.**

De raad is een sterke pleitbezorger van een **degelijke leerloopbaanbegeleiding**. Die begeleiding start in het basisonderwijs en loopt door naar het levenslang leren. Studieoriëntering en -begeleiding vertrekt van de sterktes en voorkeuren van leerlingen. De raad vraagt zich af of de voorgestelde instrumenten uit het masterplan voldoende zullen zijn om een dergelijke onderwijs- en leerloopbaanbegeleiding te realiseren.

Advies hervorming secundair onderwijs

1. Situering

Het Masterplan Hervorming Secundair Onderwijs werd op 13 juni 2013 door minister Smet aan de SERV overgemaakt met de vraag om advies te verlenen tegen 15 oktober 2013. Dit advies sluit aan bij het SERV-advies van 19 januari 2011 n.a.v. de opmaak van de Oriëntatienota Hervorming Secundair Onderwijs *“Mensen doen schitteren”*.

Het Masterplan Hervorming SO is een volgende stap in het proces dat moet leiden tot de hervorming van het secundair onderwijs. Voorafgaand was er het voorstel van de Commissie Monard *“Kwaliteit en kansen voor elke leerling. Een visie op de vernieuwing van het secundair onderwijs.”* van 20 april 2009 en de Oriëntatienota *“Mensen doen schitteren”* van september 2010.

In de periode tussen de Oriëntatienota en het Masterplan bleek dat er onvoldoende draagvlak was voor een decreet dat de hervorming nog deze legislatuur in gang zou zetten. Minister Smet stelt echter dat de hervorming niet tegen de houden is (*“de trein is vertrokken”*) en dat dit Masterplan een blauwdruk is voor de realisatie ervan door de volgende regering(en)¹.

Dit advies geeft de appreciatie van de Vlaamse sociale partners weer voor het masterplan. Het advies gaat kort in op de inhoud van het masterplan, schetst welke doelstellingen van de hervorming prioritair zijn voor de raad en reageert op de krachtlijnen van het masterplan. Ten slotte formuleert de raad enkele conclusies.

2. Inhoud van het Masterplan

2.1. Sterktes en verbeterpunten

Het masterplan bevat de sterktes (9) en de verbeterpunten (27) van het Vlaamse onderwijs.

Elk van de verbeterpunten zijn gekend en voor de sociale partners belangrijk. De raad citeert enkele prioritair aan te pakken zaken:

- nog te veel jongeren verlaten de school zonder kwalificatie; er zijn te veel zittenblijvers;
- sociaaleconomische status heeft te veel impact op schoolkeuze en schoolse prestaties;
- het aantal leerlingen en ouders dat kiest voor nijverheidstechnisch onderwijs is te laag; er is te weinig aandacht voor maatschappelijke relevantie;

¹ Zie: www.hervormingsecundaironderwijs.be

- er is een hardnekkige hiërarchie in de maatschappelijke appreciatie voor de onderwijsvormen; leren en werken is te weinig een positieve keuze;
- studie- en beroepskeuzebegeleiding is niet altijd adequaat;
- er is een ongelijkmatige voorbereiding op hoger onderwijs en arbeidsmarkt;
- de school is nog te veel een wereld op zichzelf.

2.2. Doelstellingen

Het SERV-advies van januari 2011² formuleerde volgende verwachtingen bij de hervorming van het secundair onderwijs:

- de opwaardering van beroepsgerichte en technisch gerichte leertrajecten;
- een evenwichtige set van competenties op het einde van het secundair onderwijs die jongeren toelaat met succes de stap naar hoger onderwijs of de arbeidsmarkt en de samenleving te zetten;
- het verkleinen en liefst wegwerken van de impact van de sociaal-economische status van leerlingen op hun schoolresultaten en schoolloopbaan;
- voorzien van relevante en efficiënte onderwijsloopbaanbegeleiding;
- daling van de ongekwalificeerde uitstroom;
- meer en beter werkpleklers;
- opleiding en bijscholing van leerkrachten.

Het masterplan formuleert vijf doelstellingen voor het secundair onderwijs en 23 doelstellingen bij de hervorming ervan. De verwachtingen van de raad zijn terug te vinden in de doelstellingen die het masterplan vooropstelt. Zeker ook belangrijk voor de raad, en opgenomen als doelen in het masterplan, zijn het aanbieden van kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen, leerlingen en ouders keuzevaardiger maken en de combinatie van leren en werken als volwaardige leerlijn.

2.3. Maatregelen

De maatregelen worden verdeeld over negen thema's: basisonderwijs, inhoudelijke aanpak, structuur, evaluatie en attestering, leerlingenbegeleiding en zorg voor leerlingen, databeheer en meten, personeel & bestuur en budget & omkadering.

Bij elk thema zijn er krachtlijnen en maatregelen die al genomen zijn of nog zullen worden genomen. Bij de maatregelen die al beslist zijn, wordt heel vaak verwezen naar OD XXIII. De concrete ingangsdatum voor een aantal maatregelen is 1 september 2014 bv. taalscreening, verankeren CLIL³, harmoniseren van statuten werkpleklers,

² SERV-advies "Mensen doen schitteren. Een oriëntatienota hervorming secundair onderwijs.", 19 januari 2011

³ Content and Language Integrated Learning: het geven van niet taalvakken in een andere taal

aangepaste studierichtingen te beginnen in koeling/warmte, voeding en handel, opheffing van de programmatiestop, ... Pas in september 2015 of 2016, wordt de toegang tot de A- en B-stroom strikter geregeld en bieden scholen in de eerste graad een aantal verschillende basisopties en differentiëringmogelijkheden aan.

3. Algemene appreciatie voor het masterplan

3.1. Plan biedt goed overzicht

Het masterplan is een beknopte maar duidelijke nota. De meerwaarde van het masterplan is dat het een zicht biedt op de vele ideeën over en visies op het secundair onderwijs, waarover in grote lijnen consensus is, en dat het alle geplande veranderingen aan elkaar smeedt tot één geheel.

De raad stelt wel vast dat 1) een aantal belangrijke ambities teruggeschroefd zijn en 2) heel wat essentiële zaken worden doorgeschoven naar de (erg) lange termijn.

3.2. Ambities teruggeschroefd

Een illustratie van de teruggeschroefde ambitie is de oriënterende functie van een brede eerste graad. Het masterplan stelt als verbeterpunt dat *"leerlingen kiezen voor een eerste graad in een bepaalde school in functie van de bovenbouw, het imago van de school, ... Scholen passen het abstractieniveau van hun eerste graad aan aan hun studieaanbod in de bovenbouw."* (p. 7).

De raad stelt vast dat het masterplan dit verbeterpunt niet aangepakt : de basisvorming kan nog steeds in verschillende abstractieniveaus of moeilijkheidsgraden aangeboden worden; de scholen moeten niet alle differentiëringspakketten⁴ aanbieden. De abstractiegraad en het aanbod aan differentiëringspakketten zal dus het imago van scholen blijven bepalen en zo ook de school- en studiekeuze van ouders.

Nog een illustratie van teruggeschroefde ambities is de brede, gemeenschappelijke eerste graad voor alle leerlingen en het uitstel van studiekeuze tot 14 jaar. De nota Monard voorzag de integratie van verschillende belangstellingsgebieden in de eerste graad. In het masterplan kiest een leerling al in het tweede jaar van de eerste graad uit de herwerkte basisopties. Het is nog niet duidelijk of en hoe dit zal aangepakt worden.

De raad is van mening dat alle mogelijkheden nog moeten openliggen na de eerste graad. In de tweede graad moet een 'ontdubbeling' mogelijk zijn: een duidelijke keuze voor een bepaald studiedomein of een keuze voor een nog steeds relatief brede tweede graad. Binnen de voorgestelde matrix voor de tweede en derde graad lijkt dit geen evidentie.

⁴ Techniek, wiskunde/wetenschappen, kunst, economie, Nederlands, moderne vreemde talen (Frans en Engels) en klassieke talen; zowel uitdagend als remediërend. Masterplan, p. 20.

3.3. Hervorming op de lange baan

Begin 2011 stelden de sociale partners dat de hervorming nog deze legislatuur moest starten, zoals voorzien. Het basis- en hoger onderwijs hadden een hervorming achter de rug, die van het secundair mocht niet achterblijven. De eindmeet voor de hervorming is intussen uitgesteld tot 2025. De raad sluit zich qua timing en aanpak aan bij de oproep van de Vlaamse Scholierenkoepel:

“De tijd van de proeftuinen en lapmiddelen is voorbij. De tijd van nog eens een nieuwe imagocampagne of website is verloren tijd. Het is tijd voor visie en durf. (...) Een structurele verandering is essentieel.”⁵

4. Reactie op de krachtlijnen per thema

De raad vindt het positief dat er in het masterplan concrete maatregelen zijn opgenomen voor het basisonderwijs zoals de mogelijkheid van vakleraren wetenschap en techniek en het persoonlijk leerlingendossier met lees- en schrijfrechten voor leerlingen en ouders. Uiteraard moet het onderwijsniveau in kwestie bij de uitwerking van deze maatregelen nauw betrokken worden.

Ook positief is dat er linken zijn naar het hoger onderwijs, zoals het overleg dat wordt voorzien om de eindtermen van het SO gericht op voortstuderen beter af te stemmen op de startcompetenties van het hoger onderwijs.

Door de aandacht voor de overgangen tussen het basis-, secundair en hoger onderwijs komt het idee van denken in leer(loopbaan)trajecten sterker op de voorgrond, met behoud van de eigen finaliteit van elk onderwijsniveau.

Wat het thema personeel en bestuur betreft, verwijst het masterplan naar de discussienota loopbaanpact. In de toekomst moeten goede leerlingen zin krijgen om voor het lerarenberoep te kiezen. Aantrekkelijk en uitdagend pedagogisch onderwijs kan daar toe bijdragen. Ook zij-instromers moeten verder worden gestimuleerd en ondersteund.

Hieronder reageert de raad kort per thema op de maatregelen voor inhoudelijke aanpak, structuur, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, evaluatie & attestering en leerlingenbegeleiding.

4.1. Inhoudelijke aanpak

Het Masterplan zet in op meer competentiegericht onderwijs met aandacht voor de sleutelcompetenties⁶. In alle arbeidsmarktgerichte opleidingen komt er werkplekleren en er is overleg over de harmonisering van de statuten werkplekleren. Deze inhoudelijke hervormingen krijgen de steun van de raad.

⁵ <http://www.scholierenkoepel.be/info/standpunten/OpinieHervorming>, citaat van Lyle Muns, voorzitter VSK vzw

⁶ techniek, wetenschappen, economische en financiële kennis, moderne vreemde talen, sociale en burgerschapscompetenties, creativiteit en ondernemingszin, sociaal-emotionele ontwikkeling en relationele vaardigheden

Meer competentiegericht onderwijs draagt bij tot het realiseren van maximale talentontwikkeling; de aandacht voor wetenschap en techniek en sociale en burgerschapscompetenties zorgt dat jongeren beschikken over een evenwichtige set van competenties om volwaardig te participeren aan de maatschappij en het beroepsleven.

Vandaag worden leerlingenstages aanbevolen in alle studierichtingen TSO en BSO, vanaf de tweede graad en in die leerjaren (eindjaren) met een geïntegreerde proef. Er wordt ook gesteld dat stages slechts zinvol zijn indien ze op schooljaarbasis minimum één schoolweek bedragen. OD XXIII voorziet verplichte leerlingenstages in de 3de graad BSO en TSO, van minimum 18 al of niet aansluitende halve dagen. Dat is dus een aardige stap vooruit.

OD XXIII stelt echter dat de Vlaamse regering de datum van de inwerkingtreding van deze paragraaf zal vastleggen en dat deze datum kan verschillen naargelang de onderwijsvorm, het studiegebied of het structuuronderdeel. ODXXIII voorziet ook de mogelijkheid dat scholen geen of onvoldoende stageplaatsen zullen vinden, ondanks inspanningen. Dan zal de school aan de onderwijsinspectie moeten aantonen dat dit een geval van overmacht is. Veralgemeende verplichte stages op korte termijn zijn dus nog geen feit.

De sociale partners zullen mee hun schouders zetten de garantie om een kwaliteitsvolle stageplaats te voorzien voor elke leerling. De sociale partners willen ook meewerken aan de harmonisering van de statuten werkpleklers.

Het masterplan bevat verder weinig over het stelsel van Leren en Werken: *“de leerlingenstages zijn een belangrijke stap naar de herwaardering van het DBSO en de integratie ervan in de scholen van het voltijds onderwijs”*. De achterliggende idee is dat wanneer in het BSO (beroepssecundair onderwijs) het werkpleklers doorgetrokken wordt, er in principe geen DBSO (deeltijds beroepssecundair) meer voorzien moet worden. De raad wenst alle opties te overwegen die van Leren en Werken een aantrekkelijker stelsel maken. De raad maakt echter een groot onderscheid tussen de omvang en de aard van het werkpleklers nl. een eerder beperkt aantal uren stages in het BSO (ook na de hervorming) en een aanzienlijk aantal uur werkervaring in het DBSO en de Leertijd. In zijn recent advies *“Leren en Werken: naar een krachtige® leerweg”* vraagt de raad een grondige discussie over de positionering en invulling van Leren en Werken.⁷

4.2. Structuur

Het masterplan voorziet een verbreding van de eerste graad door een bredere instroom⁸, de uitbreiding van de inhoud van de basisvorming, de uren differentiatie⁹ en een daling van het aantal basisopties in de A-stroom. Voor de tweede en derde graad wordt een matrix opgemaakt, wat een uitrol is of moet zijn van de Vlaamse Kwalifica-

⁷ SERV-advies “Leren en Werken: naar een krachtige® leerweg”, Brussel, 16 september 2013.

⁸ Alle leerlingen met een getuigschrift van basisonderwijs komen in 1A. Nu zouden er ook leerlingen mét getuigschrift in 1B zitten. Ter info: in het schooljaar 2012-2013 zaten 57.572 lln. in 1A en 8.972 in 1B. In datzelfde jaar zaten 54.627 lln. in 2A en 11.498 in 2Beroepsvoorbereidend jaar.

⁹ Niet enkel Latijn maar ook wiskunde, wetenschap, techniek, moderne vreemde taal + het aanbieden van remediëringpakketten.

tiestructuur. De matrix combineert de finaliteit van een studierichting - doorstroom, arbeidsmarktgericht of een combinatie van beide - met studierichtingen die in domeinen zijn ingedeeld. De invulling van de matrix zou afgerond moeten zijn in 2016. Scholen/scholengroepen kiezen of ze al dan niet een domeinschool¹⁰ worden. De overheid wenst domeinscholen aan te moedigen via incentives. De raad vraagt dat de overheid nauwkeurig monitort zodat tijdig kan ingegrepen worden bij onevenwichten in het aanbod (regionale spreiding, ...).

Het verkleinen van de impact van de sociaal-economische status op de leerresultaten vindt de raad een belangrijke doelstelling van de hervorming. Het verbredingspakket en de differentiëring in de eerste graad zijn daartoe erg belangrijk. Net daar lijken de ambities teruggeschroefd (zie 3.2). Het zou veel meer dan een gemiste kans zijn indien de hervorming op het domein van verbreding en differentiëring tekort schiet. De raad is wel van mening dat de differentiëringsaanpak ten goede moet komen aan alle leerlingen, dus niet enkel in functie van het inhalen van een leerachterstand maar ook voor (heel) sterke leerlingen of leerlingen met een voorsprong. Oog voor differentiatie betekent net geen nivellering.

Het masterplan stelt dat de matrix voor de tweede en derde graad geëvalueerd zal worden op volledigheid, inhoudelijke consistentie en invoerbaarheid. Indien zou blijken dat met de matrix het niveau van de onderwijskwaliteit daalt dan moet de matrix aangepast worden. Het masterplan stelt letterlijk dat er nu geen uitsluitel wordt gegeven over de concrete invulling van het nieuwe schoolconcept. De raad betwijfelt sterk of dit deel van de hervorming in de toekomst stand zal houden.

De matrix is maar één onderdeel van het masterplan maar is toch het “koninginnenstuk” en potentieel het meest vernieuwende en ingrijpende aspect van de hervorming. Veel andere maatregelen zaten al in de pijplijn of kunnen ook met behoud van het huidige onderwijslandschap ingevoerd worden. Of de matrix voldoende zal bijdragen tot het wegwerken van de beschotten tussen ASO, BSO en TSO blijft onvoldoende gegarandeerd.

Veel zal afhangen van de toepassing ervan in het onderwijsaanbod van en door de scholen. De raad is voorstander van een veralgemening van de domeinscholen, die evenwichtig en toegankelijk zijn uitgebouwd. In een domeinschool groeien jongeren samen op en dat is goed voor de samenleving, zoals de brochure voor leraren terecht stelt¹¹. Het beleid is zich ervan bewust dat de overstap naar domeinscholen niet gegarandeerd is en denkt na over substantiële incentives (via de programmatieregels, via Agion, via herberekenen omkadering). De financiële ruimte is echter beperkt, gezien de hervorming budgetneutraal moet zijn.

De raad stipt ook aan dat de studierichtingen die zowel gericht zijn op doorstroom als op de arbeidsmarkt effectief op beide moeten voorbereiden. Daartoe is de verdere uitrol van de Vlaamse Kwalificatiestructuur, met de inschaling van beroepskwalificaties, noodzakelijk, alsook een koppeling aan de eindtermen.

¹⁰ Wat betekent dat ze binnen één domein alle finaliteiten aanbieden.

¹¹ “Wat verandert in het secundair onderwijs. Brochure voor leraren.” Agentschap voor Onderwijscommunicatie, pag. 11.

4.3. Aansluiting onderwijs arbeidsmarkt

Verschillende zaken dragen bij tot een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt: leerloopbaanbegeleiding, werkplekleren, match tussen opleidingsaanbod en vraag op de arbeidsmarkt, overleg en samenwerking,

Het masterplan spreekt van permanent en gestructureerd overleg tussen onderwijs en arbeidsmarkt over afstemming en aansluiting van het studieaanbod op de arbeidsmarkt. De lokale overlegplatformen worden vervangen door zonale onderwijsfora die het inschrijvingsbeleid en het onderwijsaanbod regelen en met de arbeidsmarktpartners over het aanbod overleggen. Samen met de arbeidsmarktpartners wordt om de vijf jaar het arbeidsmarktgerichte studieaanbod gescreend. Het aanbod aan studierichtingen wordt geactualiseerd.

Uiteraard juicht de raad dit toe, maar het masterplan bevat weinig of geen informatie over de concrete aanpak. De raad stelt dat de sectorale sociale partners volwaardig betrokken moeten worden.

4.4. Attestering

Het masterplan behoudt de A, B en C-attesten, maar ze moeten meer informatie bevatten dan vandaag en verplichte remediëring kan in het A-attest worden opgenomen.

Zittenblijven is een sterke voorspeller van de ongekwalificeerde uitstroom, zoals ook duidelijk wordt gesteld in het Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten. De raad betreurt dan ook dat het C-attest behouden blijft. De raad dringt aan op vergelijkend onderzoek over de terugdringing van het zittenblijven, zoals dit succesvol is gebeurd in meerdere Europese landen. De raad schuift het A-attest met verplichte remediëring naar voren als alternatief voor het C-attest.

Wat het voortbestaan van B-attest betreft, vreest de raad dat dit een voortzetting blijkt van de 'materialisering' van de waterval.

4.5. Leerlingbegeleiding en zorg voor leerlingen

Het masterplan voorziet in het individueel leerlingendossier, een actieve en permanente leerlingenbegeleiding en meetinstrumenten voor de scholen.

De raad is een sterke pleitbezorger van een degelijke leerloopbaanbegeleiding die start in het basisonderwijs en doorloopt naar het levenslang leren. Studieoriëntering en -begeleiding vertrekt van de sterktes en voorkeuren van leerlingen. De raad vraagt zich af of de voorgestelde instrumenten uit het masterplan voldoende zijn om een dergelijke efficiënte onderwijs- en leerloopbaanbegeleiding te realiseren.

5. Conclusies

- De meerwaarde van het masterplan is dat het 1) de krachtlijnen voor een hervorming van het secundair onderwijs, waar in zekere mate een consensus over is, bundelt en 2) de veranderingen die in de pijplijn zitten aan elkaar smeedt tot één geheel.
- Een aantal ambities worden teruggeschroefd, bv. de brede eerste graad. Heel wat essentiële zaken worden doorgeschoven naar de (erg) lange termijn, bv. de invulling en zeker de invoering van de matrix.
- Het masterplan biedt een goed overzicht van de verbeterpunten voor het Vlaamse onderwijs en formuleert ambitieuze doelstellingen. Deze sporen met de prioritaire doelstellingen van de hervorming voor de raad. Het plan bevat **in principe** de maatregelen die de doelstellingen kunnen helpen realiseren:

 - Het leerlingendossier en een bredere eerste graad (indien inderdaad voldoende breed uitgebouwd) kunnen bijdragen tot een grotere keuzevaardigheid van leerlingen en ouders en tot de uitbouw van degelijke onderwijsloopbaanbegeleiding.
 - De matrix in de tweede en derde graad en de domeinscholen kunnen bijdragen tot de opwaardering van technische en beroepsgerichte leertrajecten.
 - Een bredere eerste graad en de domeinscholen kunnen in sterke mate bijdragen tot een positieve studiekeuze op basis van inzicht, interesse en capaciteiten, minder afhankelijk van sociaal-economische en sociaal-culturele status.
 - Meer competentiegericht onderwijs kan bijdragen tot het realiseren van maximale talentontwikkeling; de aandacht voor wetenschap en techniek, taal en burgerschapscompetenties zorgt dat jongeren beschikken over een evenwichtige set van competenties voor de arbeidsmarkt en de samenleving.
 - De invoering van stages in alle arbeidsmarktgerichte opleidingen in de derde graad laat toe om de opleidingen meer realiteitsgetrouw te maken. Daarnaast is een versterking van het leren en werken aangewezen.
 - De voorziene maatregelen zullen een positief effect hebben op de kwaliteit van het onderwijs en op schoolloopbanen en zodoende op het voorkomen van vroegtijdig en ongekwalificeerd schoolverlaten.
 - Er is aandacht voor afstemming op de arbeidsmarkt o.a. via permanent en gestructureerd overleg met arbeidsmarktactoren.
- Een aantal maatregelen gaan niet ver genoeg: de B- en C-attesten worden niet afgeschaft, de stages blijven beperkt (18 halve dagen per jaar), de brede eerste graad dreigt onvoldoende breed te worden ingevuld, het ontstaan van domeinscholen kan zeer onevenwichtig worden uitgevoerd, Andere maatregelen zijn nog te weinig concreet uitgewerkt: het overleg met arbeidsmarktactoren, het betrekken van alle stakeholders bij de vormgeving van het hernieuwde secundair onderwijs, ...
- De twijfel blijft bestaan of de beschotten tussen ASO, BSO, TSO echt zullen verdwijnen. Een belangrijk instrument zijn de domeinscholen; deze worden niet verplicht maar zouden wel aangemoedigd worden via incentives. Vraag is wat de fi-

nanciële ruimte daarvoor zal zijn, gezien dat de hervorming budgetneutraal moet zijn.

- De raad is absoluut vragende partij voor een grondige hervorming van het secundair onderwijs, op een zo korte mogelijke termijn en met inspraak van en draagvlak bij leerkrachten en schooldirecties, ouders en leerlingen. Dat dergelijke hervorming zorgt voor maatschappelijke commotie is begrijpelijk en zelfs wenselijk: onderwijs raakt iedereen. Maar de hervorming mag niet stilvallen. Dat het masterplan er is, is een goede zaak, maar de raad had liever gezien dat het regelgevend werk m.b.t. de hervorming ook daadwerkelijk was opgestart deze legislatuur.
- De raad wenst dan ook dat een volgende regering onmiddellijk en daadkrachtig werk maakt van de hervorming van het secundair onderwijs met de krachtlijnen in het masterplan als basis. Een hervorming is ook een proces en het is nodig dat beleidsmaatregelen binnen onderwijs afgetoetst worden aan de mate waarin ze bijdragen aan de hervorming die het masterplan vooropstelt.